

ВАЖНО!

Информация за провеждането на

ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ПО СОЦИОЛОГИЯ

За придобиване на образователно-квалификационна степен

„БАКАЛАВЪР ПО СОЦИОЛОГИЯ”

1. ВИД НА ИЗПИТА – според ЗВО изпитът е задължително писмен
2. ВРЕМЕТРАЕНЕ НА ИЗПИТА – 4 часа

Изпитът се състои от две части:

1. Анализ на текст от класик на социологията;
2. Концептуално разискване на социален казус

ПЪРВА ЧАСТ:

Анализ на текст от задължителната литература:

Текстът е от произведение, включено в задължителната литература, преведено на български език. Името на автора и произведението, от което е взет текстът са посочени предварително. От студентите се изисква да анализират въпросния текст. Позоваването на произведенията на автора или на други произведения е необходимо само дотолкова, доколкото служи на изясняването на смисъла на коментирания текст.

ВТОРА ЧАСТ:

Разработване на социален казус

Казусът разкрива социален факт. Пример: “След поредно увеличение на цените на билетите за градски транспорт, столичани започнаха да си предават използвания билет от слизащия на качващия се в съответното превозно средство.”

Разработката на казуса изисква:

- (1) **Да се дефинира изложеният факт като социален въпрос и да се разкрият неговите най-важни аспекти** – какво е социалното отношение, което се открива зад ситуацията, и кои са основните актьори в него; какви мотиви, социални нагласи и интереси „задвижват” социалния въпрос, каква е същината му; за какви социални групи това е важен въпрос и в какъв точно смисъл е важен, какъв е социално-икономическият контекст, който превръща (може да превърне) разглежданото социално явление в социален проблем. В изложения казус, например, като социален проблем може да се дефинира масовото пътуване гратис в столичния (българския) градски транспорт, обуславяно от недоверие на (групи от) граждани, че парите им за билети отиват за поддръжка на градския транспорт, бедност и др. фактори, и резултиращо в бюджетни проблеми за Столична община. Причините и резултатите сами по себе си отвеждат към други социални проблеми.
- (2) **Да се осъществи преход от дефинирането на социалния въпрос/проблем към идентифицирането на социологически релевантни научен въпрос/проблем.**

Като такива тук могат да се дефинират: разбирането на солидарността като елемент на колективното действие – формите на солидарност и обуславящият ги социален контекст; взаимоотношението между социална солидарност и социален контрол; противоречието между формален и неформален ред (закони срещу социални норми) и причините за него; проблемът за легитимността на даден социален ред; съчетаването на индивидуални и колективни интереси; проблемът за гратисчийството в социалната организация, проблемът за конструирането и поддържането на доверието в институциите и др. Форматът на казуса предполага да се развият един или максимум два социологически въпроса, като се изясни взаимната връзка по между им.

- (3) **Идентифицираният научен проблем/проблеми да се анализира с помощта на теоретически инструменти – социологически идеи, възгледи и концепции.** Тук, например, могат да се използват възгледи за икономическа и социална солидарност (Дюркем); за легитимността (Вебер); формални правила и неформални норми (Норт); начин на функциониране на институционалните механизми за контрол и социални мрежи (Грановетер); конструиране на системното доверие (Луман); теориите за посредничеството и в частност за гратисчийството (free rider) в организациите; различни идеи за съчетаване на индивидуалното и колективното действие (Олсън, теории на игрите). Избраните като теоретични инструменти понятия и идеи не се излагат и разработват сами по себе си, а се прилагат към „решаване” на избраните един или два изследователски въпроси. Това означава гратисчийството в столичния транспорт да се интерпретира, като посредством избраните теоретически инструменти се анализира смисълът на изложените действия за участващите актьори, причините за така сложилото се социално отношение и се анализират последиците, които техните действия могат да имат за тях самите, за обществото като цяло или за отделни негови групи.
- (4) Осъществява се преход от анализ на социологическите проблеми към **формулиране на една или максимум две изследователски хипотези**, които да са верифицируеми (а да не са очевидности) при едно бъдещо емпирично изследване по разгледаните социологически въпроси. Например, може да се формулират хипотези по следните въпроси: (1) Сред кои социални групи/категории най-често се срещат гратисчиите? (2) Дали и как се различават мотивите за гратисчийството според определени признаци, например: възрастта и пола?

Критерии при оценяването на *казуса*:

Разработката на казус цели да разкрие способността на студента:

- Да различава социален проблем от социологически/научен проблем;
- да мисли аналитично и евристично - да открива изследователски въпроси, да аргументира собствена научна теза (а не морална позиция) и да формулира хипотези;
- да прилага (а не да излага) адекватно теоретичните си познания при конкретен социологически анализ;
- да създаде логичен и добре структуриран авторски текст;
- да създаде добър в стилово и граматическо отношение текст.

Това са и критериите за оценка на казуса.

СИСТЕМА ЗА ПРОВЕЖДАНЕ НА ИЗПИТА:

Използва се процедурата, която се прилага при кандидат-студентските и докторантски конкурсни изпити – при оценяването на писмените работи се спазва анонимност, постигната чрез:

- Запечатване на лист с трите имена и факултетен номер на студента в малък плик при предаването на писмената работа;
- Прилагане на плика с имената на студента към писмената работа и поставяне в голям плик, който се запечатва;
- Номериране на големия плик и малкия плик с фиктивен номер;
- Разпечатване на плика с имената след изготвяне на окончателната оценка.

Комисията за оценка се състои от щатни преподаватели на катедра „Социология”, от които минимум 3 хабилитирани. Всеки член на комисията слага оценка на анонимния писмен студентски текст. При разлика в оценката повече от 1/една/ единица крайните оценки се елиминират. След изчисляване на средно-аритметичната оценка се разкрива името на оценения студент.

КРИТЕРИИ ЗА ОЦЕНКА:

Изискването за взимане на държавния изпит е минимум среден /3,00/ и на двата компонента, т.е. ако на единия компонент студентът има двойка, той/тя има обща оценка двойка, независимо от оценката на другия компонент. Крайната оценка от държавния изпит се формира като средно-аритметична от оценките на двата компонента: анализ на текст и коментар на казус, без случаите на двойка на един от компонентите. Оценките се закръглят до 0,25.